

HRVATSKI SABOR

KLASA: 021-12/17-09/09

URBROJ: 65-17-02

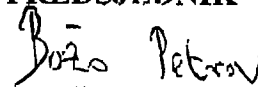
Zagreb, 15. ožujka 2017.

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članka 33. stavka 1. podstavka 3. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem ***Izvešće o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u 2016. godini***, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora, sukladno odredbi članka 112. stavka 12. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju ("Narodne novine", broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 63/11, 94/13 i 139/13), dostavio Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, aktom od 15. veljače 2017. godine.

PREDSJEDNIK

Božo Petrov

REPUBLIKA HRVATSKA
ODBOR ZA ETIKU U ZNANOSTI I VISOKOM
OBRAZOVANJU

KLASA: 0001-02/17-03/0002
URBROJ: 355-01-03-17-0002
Zagreb, 15. veljače 2017.

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB, Trg Sv. Marka 6

Primljeno: 15-03-2017		
Klasifikacijska oznaka:	Org. jed.	
021-12/17-09/09	65	
Uredbeni broj	Pril.	Vrij.
355-17-01		

Hrvatski sabor
Predsjednik Hrvatskog sabora

Trg sv. Marka 6
10000 Zagreb

Poštovani/e,

u prilogu možete naći Izvješće o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u 2016. godini, kojeg dostavljamo Hrvatskom saboru na usvajanje, sukladno čl. 112. st. 12. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji propisuje: „Najmanje jednom godišnje Odbor podnosi o svom radu izvješće Hrvatskom saboru.“.

S poštovanjem,

predsjednik Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju
dr. sc. Ivica Viličić

Privitak:

- Izvješće o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u 2016. godini
(u tiskanom i elektroničkom obliku-CD)

REPUBLIKA HRVATSKA
ODBOR ZA ETIKU U ZNANOSTI I VISOKOM
OBRAZOVANJU

KLASA: 0001-02/17-03/0002
URBROJ:355-01-03-17-0002
Zagreb, 15. veljače 2017.

Hrvatski sabor
Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu
Trg sv. Marka 6
10000 Zagreb

Poštovani/e,

u privitku možete naći Izvješće o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u 2016. godini, kojeg dostavljamo Hrvatskom saboru na usvajanje, sukladno čl. 112. st. 12. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji propisuje: „*Najmanje jednom godišnje Odbor podnosi o svom radu izvješće Hrvatskom saboru.*“.

Lijep pozdrav,

predsjednik Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju
dr. sc. Ivica Vilibić

Privitak:

- Izvješće o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u 2016. godini
(u tiskanom i elektroničkom obliku-CD)

REPUBLIKA HRVATSKA
ODBOR ZA ETIKU U ZNANOSTI I VISOKOM
OBRAZOVANJU

KLASA:001-02/17-03/0002
URBROJ:355-01-0317-0001
Zagreb, 15. veljače 2017.

IZVJEŠĆE O RADU
ODBORA ZA ETIKU U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU
U 2016. GODINI

1. UVODNE NAPOMENE

U ovom Izvješću dokumentira se rad Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: Odbor) od 1. siječnja do 31. prosinca 2016. godine. U tom razdoblju Odbor je obavljao poslove sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu: ZZDVO; NN 123/03, 198/03, 104/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15), te Poslovniku o radu Odbora.

Odbor je neovisno nacionalno savjetodavno tijelo odgovorno Hrvatskom saboru, s osnovnom zadaćom „*promicanja etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša* (ZZDVO, čl. 112., st. 4.)“. Rad Odbora odvija se na sjednicama, a ZZDVO predviđa da rad uključuje razmatranje pojedinačnih slučajeva i da Odbor „*mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u razmatranim slučajevima donosi u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi većinom glasova* (ZZDVO, čl. 112., st. 7.)“. Zakon ne predviđa izvršne ovlasti Odbora u smislu sankcioniranja utvrđenih etički neprihvatljivih ponašanja. Odbor može samo „*predložiti pokretanje postupka oduzimanja znanstvenog zvanja pred odgovarajućim matičnim odborom* (ZZDVO, čl. 112., st. 10.)“ pri razmatranjima individualnih slučajeva, i javno objaviti svoje mišljenje „*u slučaju ako visoko učilište ili druga znanstvena organizacija sustavno krši Etički kodeks* (ZZDVO, čl. 112., st. 11.)“. Odbor donosi Etički kodeks kojim utvrđuje etička načela u visokom obrazovanju i znanstvenom radu (ZZDVO, čl. 112., st. 5.), a sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, instituti i druge znanstvene organizacije mogu, sukladno svojim statutima, osnovati svoja etička povjerenstva te donijeti svoje etičke kodekse koji moraju biti usklađeni s etičkim kodeksom Odbora (ZZDVO, čl. 112., st. 13.).

2. SASTAV ODBORA

Temeljem imenovanja Hrvatskog sabora, Odbor je tijekom 2016. godine radio u sljedećem sastavu: prof. dr. sc. Josip Baloban (Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb), prof. dr. sc. Andreja Brajša-Žganec (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb), prof. dr. sc. Ines Keršan-Škabić (Fakultet ekonomije i turizma dr. Mijo Mirković, Pula), dr. sc. Ljiljana Kolečnik (Institut za povijest umjetnosti, Zagreb), prim. dr. sc. Jelena Macan (Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb), prof. dr. art. Enes Midžić (Akademija dramskih umjetnosti, Zagreb), akademik Vlatko Silobrić (u mirovini), dr. sc. Nenad Starc zaslužni znanstvenik (u mirovini) i dr. sc. Ivica Vilibić (Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split).

Tijekom listopada, studenog i prosinca 2016. godine, četvero članova Odbora je od Hrvatskog sabora zatražilo razrješenje članstva u Odboru: prof. dr. art. Enes Midžić (28. listopada 2016. godine), prof. dr. sc. Josip Baloban (28. studenog 2016. godine), prof. dr. sc. Andreja Brajša-Žganec (13. prosinca 2016. godine), te prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić (20. prosinca 2016. godine). Tekstovi njihovih zahtjeva za razrješenjem priloženi su ovom izvješću. Hrvatski sabor do trenutka pisanja ovog izvješća nije raspravljao o zahtjevima niti razrješio navedene članove Odbora.

Temeljem Odluke Odbora s konstituirajuće sjednice održane 22. rujna 2014. godine, za predsjednika Odbora izabran je akademik Vlatko Silobrić, a za zamjenika prof. dr. ar. Enes Midžić. Svoje funkcije obavljali su do 21. sjednice Odbora. Predsjednik Odbora je na 21. sjednici održanoj 1. prosinca 2016. godine dao ostavku na svoju funkciju nakon što je Odbor

zaključio većinom glasova da je povrijedio Poslovnik o radu Odbora. Na istoj sjednici zamjenik predsjednika Odbora obavijestio je Odbor o svome zahtjevu za razrješenjem članstva. Temeljem odluke Odbora sljedeću, 22. sjednicu, sazvao je najstariji član dr. sc. Nenad Starc. Na 22. sjednici održanoj 21. prosinca 2016. za novog predsjednika Odbora izabran je dr. sc. Ivica Vilibić, a za zamjenicu predsjednika Odbora prim. dr. sc. Jelena Macan.

3. DJELOVANJE ODBORA

Sukladno ZZDVO, Odbor je u 2016. godini obavljao sljedeće poslove:

1. Proaktivno djelovanje u smislu „*promicanja etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša* (ZZDVO, čl. 112., st. 4.)“, te
2. Rješavanje pojedinačnih predmeta kršenja Etičkog kodeksa Odbora, odnosno davanje „*mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u razmatranim slučajevima*“ u obliku preporuka, prijedloga ili primjedbi većinom glasova (ZZDVO, čl. 112., st. 7.).

Proaktivno djelovanje Odbora se očitovalo (1) u inicijativi za izradu dokumenta o upravljanju znanstvenim podacima, (2) u sudjelovanju u radu Europske mreže za znanstvenu čestitost, i (3) u sudjelovanju u radu *ad hoc* UNESCO-vog povjerenstva sa ciljem izrade Deklaracije o etičkim principima vezanim za klimatske promjene.

3.1. ODRŽANE SJEDNICE ODBORA

Tijekom 2016. godine Odbor je održao deset redovitih sjednica (25. siječnja, 15. veljače, 7. ožujka, 25. travnja, 23. svibnja, 1. srpnja, 26. rujna, 27. listopada, 1. prosinca, 21. prosinca) u okviru kojih je obradio 101 točku dnevnog reda. Zapisnici sjednica održanih tijekom 2016. godine priloženi su ovom izvješću. Odbor naglašava da su zapisnici i dnevni redovi sjednica Odbora, kao i rasprave članova nazočnih na sjednici povjerljivi podaci, sukladno čl. 30. Poslovnika o radu Odbora.

3.2. RJEŠAVANJE POJEDINAČNIH PREDMETA

Na ukupno deset održanih sjednica, Odbor je raspravljao o zaprimljenim predmetima u okviru 51 točke dnevnog reda, pri čemu su neki od predmeta bili na dnevnom redu više sjednica. Za dio predmeta nedostajala je dokumentacija, pa se Odbor obraćao nadležnim tijelima u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, često bez odgovora. Dalje, dio predmeta nije imao u dokumentaciji očitovanje etičkih tijela matičnih institucija (instituta, fakulteta, sveučilišta). U tim slučajevima od tijela matičnih institucija tražilo se očitovanje, a u slučaju da su postupci već obavljani, mišljenje.

Kao i u prethodnom izvještajnom razdoblju, Odbor se tijekom 2016. godine vrlo često suočavao s nezainteresiranošću dijela visokoškolskih i znanstvenih institucija za etička pitanja. Stoga je Odbor poticao osnivanja i rad etičkih povjerenstava u dionicima sustava znanosti i visokog obrazovanja, i putem izmjena i dopuna Etičkog kodeksa Odbora u lipnju

2015. godine, te slanjem višekratnih pismenih poticaja svim dionicima u sustavu. Sukladno izmjenama i dopunama čl. 7. Etičkog kodeksa Odbora, dionici u sustavu znanosti i visokog obrazovanja su upućeni na rješavanje etičkih pitanja iz njihove sredine kroz rad vlastitih etičkih tijela.

Najveći broj pojedinačnih predmeta (16) bili su iz područja društvenih i humanističkih znanosti, manji dio (8) iz ostalih područja znanosti, dok 2 predmeta nisu bila vezana za pojedina područja znanosti.

Tablica 1. Broj zaprimljenih, riješenih i nedovršenih predmeta u 2016. godini.

Broj zaprimljenih predmeta	Broj riješenih predmeta	Broj nedovršenih predmeta (na dan 16. siječnja 2017.)	Broj predmeta raspravljanih na 1-3 sjednice	Broj predmeta raspravljanih na više od 3 sjednice
26	22	4	18	4

3.2.1. PREDMETI ZAPRIMLJENI U 2011. GODINI

U listopadu 2016. godine, Odbor je uvidom u arhivu Agencije za znanost i visoko obrazovanje saznao za određeni broj predmeta (10) iz razdoblja prije imenovanja ovog saziva Odbora. Te predmete je Agencija za znanost i visoko obrazovanje zaprimila tijekom 2011. godine, nakon što je krajem 2009. godine Odboru u predhodnom sazivu već bio istekao četverogodišnji mandat, pa nije bilo tijela koje bi rješavalo predmete i donosilo mišljenja o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti.

Kako, s jedne strane, općim aktima Odbora nije propisan postupak primopredaje predmeta, a s druge, AZVO nije o predmetima zaprimljenim u interregnumu (kraj 2010. – listopad 2014.) obavijestila Odbor, informacije o zaostalim predmetima stigle su do Odbora tek u studenom 2016. godine. Kronologija događanja vezano za te predmete dana je u zasebnom dokumentu u prilogu ovog izvješća.

Smatrajući da etika i moral ne poznaju pojam zastare, Odbor je preuzeo rješavanje zaostalih predmeta. Njihovo zanemarivanje predstavljalo bi, samo po sebi, kršenje etičkih principa na kojima se temelji rad Odbora. Dio tih predmeta je riješen (8, Tablica 1), a rješavanje ostalih predmeta (2) je u tijeku.

3.3. PROAKTIVNO DJELOVANJE ODBORA

3.3.1. IZRADA DOKUMENTA O UPRAVLJANJU ZNANSTVENIM PODACIMA

Tijekom druge polovice 2015. godine, u okviru više predmeta upućenih Odboru, aktualiziralo se pitanje dostupnosti podataka prikupljenih javnim novcem za provođenje znanstvenih istraživanja. Odbor je raspravljao o navedenom problemu i dogovorio da će, u suradnji s Povjerenicom za informiranje dr. sc. Anamarijom Musa, dipl. iur., načiniti dokument u kojem bi se obradio ovaj problem i načinila pravila koja bi regulirala korištenja podataka prikupljenih javnim novcem u znanstvenoistraživačkom radu.

U tom smislu, Odbor je poslao odgovarajući dopis Povjerenici, no nažalost bez odgovora. Slanje dopisa je ponovljeno još dva puta, sa istim ishodom. Nažalost, zbog drugih obveza Odbora, ovaj problem nije aktualiziran tijekom druge polovice 2016. godine. Nadamo se da ćemo mišljenje o problemu ograničene dostupnosti podataka prikupljenih javnim novcem u znanstvenoistraživačkom radu donijeti tijekom 2017. godine.

3.3.2. RAD U EUROPSKOJ MREŽI UREDA ZA ZNANSTVENU ČESTITOST

Kako je Odbor član Europske mreže ureda za znanstvenu čestitost (ENRIO, www.enrio.eu), Odbor je sudjelovao u radu te asocijacije. ENRIO je tijekom 2016. godine održao dva sastanka, pri čemu je, zbog nedostatka financijskih sredstava potrebnih za rad Odbora (detalji u poglavlju 3.4. Izvješća), predstavnik Odbora sudjelovao samo na jednom sastanku.

Prvi sastanak u 2016. godini održan je 14. i 15. travnja u Ljubljani, Slovenija, u prostorijama Ministarstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, koje je bilo i domaćin sastanka. Sastanku je nazočilo 25 predstavnika sastavnica ENRIO mreže iz svih dijelova Europe, a Odbor je predstavljao dr. sc. Ivica Vilibić.

Na skupu je prezentirana važnost znanstvene čestitosti i etičnosti u znanosti prema nacionalnim dionicima. Taj dio skupa je sadržavao nekoliko prezentacija, kako od strane predstavnika ENRIO tako i od strane pojedinih izvrsnih slovenskih znanstvenika. Slijedio je prikaz aktivnosti na europskoj razini, koju je inicirao predstavnik Europske komisije zadužen za etiku u znanosti. U tom dijelu sastanka prikazane su i trenutne projektne aktivnosti pojedinih članova ENRIO-a na nacionalnoj i na europskoj razini, i okvirno najavljena događanja u sljedećih pola godine, do sljedećeg sastanka. Na skupu je navedeno i nekoliko primjera neetičnog ponašanja u pojedinim državama članicama ENRIO-a gdje, bez obzira na zakonodavni i druge okvire, nije bilo moguće zadovoljavajuće riješiti razmatrane slučajeve. Značajan dio postupaka i aktivnosti ENRIO-a je vezan i za tzv. zviždače (eng. „whistleblower“) i kako ih zaštititi u postupcima zastupanja znanstvene etičnosti.

Drugi sastanak ENRIO-a, na kojem nažalost nije sudjelovao predstavnik Odbora, održan je 20. i 21. listopada u Bratislavi i Beču, u združenoj organizaciji slovačkog i austrijskog ureda za znanstvenu čestitost.

3.3.3. SUDJELOVANJE U IZRADI DEKLARACIJE O ETIČKIM PRINCIPIMA VEZANIM ZA KLIMATSKE PROMJENE

Tijekom srpnja 2016. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je dopisom zamolilo Odbor da nominira kandidata za *ad hoc* ekspertno Povjerenstvo UNESCO-a koje će imati za cilj izradu Deklaracije o etičkim principima vezanim za klimatske promjene (*Declaration on the Ethical Principles in relation to Climate Change*).

Odbor je predložio dr. sc. Ivicu Vilibića kao kandidata, kojeg je u navedeno Povjerenstvo imenovala Generalna tajnica UNESCO-a Irena Bokova, zajedno s još 23 međunarodna eksperta.

Prvi sastanak Povjerenstva održan je od 20. do 25. rujna 2016. godine u Rabatu, Maroko, uz domaćinstvo Kraljevine Maroko. Rezultat sastanka jest preliminarna verzija Deklaracije, koja je poslana na raspravu svim relevantnim dionicima, uključujući i države članice UNESCO-a.

Zapisnik s prvog sastanka *ad hoc* Povjerenstva nalazi se u prilogu.

3.4. FINANCIJSKI OKVIR RADA ODBORA

Tijekom 2016. godine rashodi rada Odbora su obuhvaćali propisanu naknadu za rad u Odboru, troškove puta za sudjelovanje na sjednicama dvoje članova Odbora sa prebivalištem van Zagreba (Split, Pula), te troškove sudjelovanja predstavnika Odbora na dva sastanka Europske mreže ureda za znanstvenu čestitost (ENRIO). Nažalost, predviđeni budžet Odbora nije bio dostatan za pokrivanje svih navedenih troškova. Stoga je dr. sc. Ivica Vilibić svoje sudjelovanje na sastanku ENRIO-a u Ljubljani 14. i 15. travnja 2016. godine financirao iz sredstava institucije na kojoj je zaposlen (Institut za oceanografiju i ribarstvo), dok na sastanku ENRIO-a 20. i 21. listopada u Bratislavi i Beču Odbor nije imao predstavnika. Sukladno tome, Odbor je, preko Agencije za znanost i visoko obrazovanje, u lipnju 2016. godine obavijestio Hrvatski sabor o problemu i zamolio da se osiguraju dostatna sredstva za predviđene aktivnosti u tekućoj godini. Dodatna sredstva za rad Odbora nisu osigurana.

4. PROBLEMI U RADU ODBORA

Tijekom listopada 2016. godine pojavili su se problemi u radu Odbora, jer su se aktualizirale prijave za kršenje Etičkog kodeksa poslane Odboru još 2011. godine, a neprocesirane zbog neimenovanja članova Odbora u razdoblju od 2011. do 2014. godine. Kronologija tih događanja i razlozi zašto je Odbor odlučio uzeti te prijave u redovitu proceduru navedeni su u poglavlju 3.2.1. ovog izvješća. Među prijavama našla se i prijava plagiranja znanstvenog rada prof. dr. sc. Pave Barišića, koja je privukla izrazitu medijsku pažnju. Nažalost, medijska, politička i akademska instrumentalizacija rada Odbora je utjecala na sam rad Odbora, pri čemu je došlo do:

1) zahtjeva četvero članova za razrješenjem:

- a) prof. dr. art. Enes Midžić, zamjenik predsjednika Odbora, u svom zahtjevu od 28. listopada 2016. godine navodi da mu *„moralni kod, častan život, status sveučilišnog nastavnika i dragovoljca Domovinskog rata priječi rad u Odboru“* kojeg je javnim medijskim istupom prof. dr. sc. Pavo Barišić, ministar znanosti i obrazovanja kvalificirao da *„srozava etička načela i sve nas skupa pretvara u državu koja ne zaslužuje nikakve pohvale“*.
- b) prof. dr. sc. Josip Balaban u svom zahtjevu od 28. studenog 2016. godine navodi da *„Odbor – koji kao etičko tijelo treba djelovati neovisno i kao takav biti percipiran u javnosti – doživio je instrumentalizaciju u hrvatskoj medijskoj javnosti“*, te da nakon što je *„na svoj način i svojim iskustvom pokušao pridonijeti prevladavanju, prije svega, instrumentalizacije Odbora, ali bez određenog uspjeha“*, odlučio podnijeti ostavku.
- c) prof. dr. sc. Andreja Brajša-Žganec u svom zahtjevu od 13. prosinca 2016. godine navodi da *„slijedom okolnosti, zbog kojih je proteklih mjeseci otežano djelovanje Odbora za*

etiku u znanosti i visokom obrazovanju na načelima koja su ugrađena u Poslovnik i Etički kodeks", nije više u mogućnosti doprinijeti radu Odbora.

d) prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić u svom zahtjevu od 20. prosinca 2016. godine navodi da *„u takvim novonastalim okolnostima nisam voljna nastaviti s radom u ovom Odboru jer smatram da se temeljna zadaća Odbora ozbiljno narušava prisutnošću politike u radu Odbora i povredama Poslovnika o radu Odbora“.*

2) kršenja Poslovnika o radu, utvrđenog većinom glasova Odbora na 21. sjednici Odbora, te ostavke akademika Vlatka Silobrčića na mjesto predsjednika Odbora.

Tekstovi zahtjeva za razrješenjem od članstva u Odboru te tekst ostavke akademika Vlatka Silobrčića na mjesto predsjednika Odbora priloženi su ovom izvješću.

Sukladno čl. 16. Poslovnika o radu Odbora, u kojem se navodi da *„za donošenje pravovaljanih odluka potrebna je nazočnost većine članova Odbora, te natpolovičan broj glasova nazočnih članova Odbora“*, sazvana je 22. sjednica Odbora na dan 21. prosinca 2016. godine, na kojoj su izabrani novi predsjednik i zamjenik Odbora. Na toj sjednici Odbor je dogovorio da će, do razrješenja članova i imenovanja novih članova Odbora, donositi samo one odluke za koje budi glasali svi preostali članovi. Na taj način osigurana je većina koja bi bila postignuta i da Odbor radi u punom sastavu. Time je osigurana i legalnost rada Odbora. Uz to, Odbor je poslao zahtjev Hrvatskom saboru za hitnim razrješenjem članova koji su to zatražili i imenovanjem novih članova do isteka mandata ovog saziva Odbora. Shodno tome, nastavljen je rad Odbora sukladno ZZDVO i Poslovniku o radu sve do pisanja ovog izvješća.

O svemu navedenom Odbor je 16. siječnja 2017. godine, izdao Priopćenje za medije koje je sastavni dio ovog izvješća.

5. OCJENA SUGLASNOSTI S USTAVOM I ZAKONOM IZMJENA I DOPUNA ETIČKOG KODEKSA

Dana 5. siječnja 2017. godine Odbor je zaprimio dopis Ustavnog suda Republike Hrvatske, u kojem se traži očitovanje Odbora na navode Prijedloga za pokretanje postupka ocjene suglasnosti s Ustavom i zakonom članka 1. Izmjena i dopuna Etičkog kodeksa Odbora donešenog na sjednici Odbora 8. lipnja 2015. godine, kojeg ispred predlagatelja Sveučilišta u Zagrebu zastupa odvjetničko društvo Mihočević & Bajs.

Predmet prijave je ocjena suglasnosti s Ustavom i Zakonom odredaba čl. 7. st. 4. Etičkog kodeksa Odbora, koji navodi:

„Sljedeća su razina etička povjerenstva/tijela više organizacijske jedinice (npr. sveučilišta, veleučilišta), a završna je razina Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.“

Odbor se očitovao o predmetu prijave, u kojem se poziva na čl. 112. ZZDVO, a napose na njegov stavak 13.:

„Sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, instituti i druge znanstvene organizacije mogu, sukladno statutu, osnovati svoja etička povjerenstva te donijeti svoje etičke kodekse koji moraju biti usklađeni s etičkim kodeksom Odbora. Na visokim učilištima najmanje jedan član etičkog povjerenstva je student.“

Sukladno navedenom, Odbor je zaključio da ZZDVO implicira hijerarhiju etičkih tijela u znanosti i visokom obrazovanju i shodno tome izmijenio i dopunio Etički kodeks. Te izmjene su bile sadržane u Izvješću o radu Odbora u prethodnom razdoblju (rujan 2014. – siječanj 2016.), koje je Hrvatski sabor 26. veljače 2016. godine gotovo jednoglasno prihvatio (100 glasova za i 2 suzdržana). Odbor je pri tome postavljen kao krovno tijelo koje donosi kodeks etički prihvatljivih i neprihvatljivih ponašanja u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj, jer prema ZZDVO Etički kodeks Odbora moraju slijediti svi dionici u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. ZZDVO dionike ne obvezuje na osnivanje vlastitih etičkih povjerenstava, ali im pruža tu mogućnost, pri čemu etički kodeksi dionika moraju biti usklađeni sa Etičkim kodeksom Odbora. Čak i u suprotnome, u slučaju dokidanja čl. 7. st. 4. Etičkog kodeksa, ovlasti Odbora ne bi bile smanjene već naprotiv povećane, jer bi Odbor imao ovlasti donošenja „*mišljenja i stajališta o etičkoj prihvatljivosti ili neprihvatljivosti u razmatranim slučajevima*“, bez uvažavanja mišljenja i stajališta etičkih povjerenstava pojedinih sastavnica sveučilišta, odnosno etičkih savjeta sveučilišta.

Potpuni tekst očitovanja Odbora Ustavnom sudu na navedenu prijavu priložen je ovom izvješću.

6. ZAKLJUČNE NAPOMENE

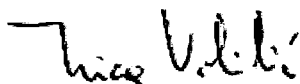
Od početka rada u ovom sazivu, Odbor se suočava s nezainteresiranošću većine visokoškolskih i znanstvenih institucija za etička pitanja, uključujući i prakse neobjektivne, pristrane prosudbe kršenja etičkih načela, kao i potpuni izostanak sankcija čak i u slučajevima u kojima je neprijeporno utvrđeno kršenje Etičkog kodeksa Odbora. Uočeno je i da se dionici sustava znanosti i visokog obrazovanja u Hrvatskoj rijetko odlučuju na imenovanje vlastitih etičkih povjerenstava i kreiranje vlastitih etičkih kodeksa. Ovi problemi su ponukali Odbor da kao jednu od svojih prvih zadaća u promicanju etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, definiranih u ZZDVO čl. 112. st. 4., potakne osnivanja i rad etičkih povjerenstava u dionicima sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Rješavanje etičkih pitanja u vlastitoj sredini, s jedne strane, olakšava prosudbu neetičnih ponašanja za koju je u sustavu znanosti i visokog obrazovanja često nužna stručna ekspertiza, koja je na razini fakulteta, sveučilišta, instituta, uvijek prisutna. S druge strane, lokalno je često teško izbjeći sukobe interesa i pristranosti pri prosudbi neetičnih ponašanja, što čini nužnim postojanje mogućnosti za traženjem drugih mišljenja. Iskustvo rada ovog saziva Odbora to potvrđuje mnoštvom predmeta u kojima je od Odbora zatraženo mišljenje u predmetima koji su rješavani na razinama dionika, uključujući i sveučilišta, a čijim rješenjima prijavitelji nisu bili zadovoljni.

Mišljenja Odbora nisu obvezujuća, već savjetodavna, stoga ona sama ne utvrđuju nikakvu pravnu odgovornost, iako je mogu potaknuti. Mišljenja, prijedloge, preporuke ili primjedbe Odbora dionici u sustavu mogu, ali ne moraju prihvatiti.

Odbor naglašava da je neovisno prosuđivanje etičkih postupaka od strane tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja preduvjet razvoja znanosti. Iako je praksa provođenja etičkih postupaka u Europi raznolika, u svim nacionalnim sustavima znanosti i visokog obrazovanja sva tijela zadužena za te predmete su u potpunosti neovisna od sustava upravljanja i donošenja odluka pojedinih sastavnica. U pojedinim državama, npr. u Austriji, ta neovisnost

implicira da prosudbe etičkih postupaka obavljaju inozemni znanstvenici, sve u cilju izbjegavanja sukoba interesa. U tom smislu, stav Odbora jest da pravni okvir kojim se uređuje pitanje prevencije, detektiranja i sankcioniranja kršenja etičkih principa u znanosti i visokom obrazovanju mora biti detaljno i dosljedno definiran Zakonom o znanosti i visokom obrazovanju, kao i ostalom relevantnom, za sada nedostajućom pravnom regulativom.

predsjednik Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju
dr. sc. Ivica Vilibić

Privitak:

- zapisnici 13. do 22. sjednice Odbora
- kronologija događanja sa predmetima zaprimljenim tijekom 2011. godine
- skraćeni zapisnik sa Prvog sastanka *ad hoc* ekspertnog Povjerenstvo UNESCO-a za izradu Deklaracije o etičkim principima vezanim za klimatske promjene
- Zahtjevi za razrješenjem od članstva u Odboru prof. dr. art. Enesa Midžića, prof. dr. sc. Josipa Balobana, prof. dr. sc. Andreje Brajša-Žganec, te prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić
- Ostavka predsjednika Odbora akademika Vlatka Silobričića
- Priopćenje za medije Odbora od 16. siječnja 2017. godine
- Očitovanje Odbora na navode Prijedloga za pokretanje postupka ocjene suglasnosti s Ustavom i zakonom članka 1. Izmjena i dopuna Etičkog kodeksa Odbora